

Sygn. akt I UK 188/17

POSTANOWIENIE

Dnia 7 marca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z odwołania E.M-B.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w K.
o rentę z tytułu niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 7 marca 2018 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 27 października 2016 r., sygn. akt III AUa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. odstępuje od obciążania wnioskodawczynie kosztami zastępstwa procesowego organu rentowego w postępowaniu kasacyjnym,**
- 3. przyznaje adwokatowi P.S. od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w K. kwotę 120 zł (sto dwadzieścia) powiększoną o stawkę podatku od towarów i usług tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu wnioskodawczynie w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w [...]. wyrokiem z dnia 27 października 2016 r. oddalił apelację wnioskodawczynie E.M-B. od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 4 sierpnia 2015 r., którym oddalono jej odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w K. z dnia 15 lipca 2015 r.

odmawiającej wnioskodawczyni prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy.

W wyrokach Sądów obydwu instancji *meriti* przyjęto, że stopień nasilenia rozpoznanych u wnioskodawczyni schorzeń, ocenionych przez biegłych lekarzy sądowych specjalistów z zakresu neurologii, interny, psychiatrii nie powoduje niezdolności do pracy w rozumieniu art. 12 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1383 ze zm., dalej jako ustawa o emeryturach i rentach). Z kolei, odnosząc się do przedłożonej na rozprawie apelacyjnej dokumentacji medycznej z wizyty lekarskiej mającej miejsce w dniu 19 października 2016 r. w Poradni Neurochirurgicznej w K., Sąd Apelacyjny podniósł, że przedmiotem oceny w postępowaniu sądowym wszczętym na skutek odwołania od decyzji organu rentowego jest prawidłowość i legalność decyzji w dacie jej wydania, a nie ocena jej prawidłowości w stosunku do stanu zdrowia ubezpieczonego w znacznie późniejszym czasie od wydania decyzji.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku opartej na obydwu podstawach z art. 398³ § 1 k.p.c. wnioskodawczyni zaskarżyła wyrok w całości, zarzucając:

1) błędną wykładnię art. 12 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach przez przyjęcie, że osobą całkowicie niezdolną do pracy nie jest osoba, która zgodnie z treścią opinii biegłych cierpi łącznie na kilka rodzajów dolegliwości - somatyczne i psychologiczne występujące równolegle, gdy pojedynczo żadne z tych trzech dolegliwości nie uzasadnia orzeczenia całkowitej niezdolności do pracy, ale ich koniunkcja sprawia, iż skarżąca nie jest w stanie znaleźć i podjąć pracy w żadnym z zawodów, w tym, w którym została wyuczona (krawcowa), czy których się miała z konieczności (sprzątaczką, pracownik ochrony, telefonistką), natomiast bezsporne pozostaje, że nie jest ona zdolna do wykonywania wszystkich prac na ogólnym rynku pracy,

2) niezastosowanie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach i pominięcie przy ocenie istnienia niezdolności do pracy skarżącej faktu wykonywania przez nią pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji - jako krawcowej, gdy ma ona ograniczoną ruchomość odcinka szyjnego, nadciśnienie tętnicze, odczuwa dolegliwości neurochirurgiczne po operacji onkologicznej, które

w trakcie postępowania nasiliły się, jak również cierpi na zespół depresyjno - lękowy, ma odruch Babińskiego po lewej stronie, który jest objawem fizjologicznym do trzeciego roku życia, po tym czasie jest traktowany jako patologiczny i świadczy o uszkodzeniu drogi korowo - rdzeniowej,

3) niezastosowanie art. 57 ustawy o emeryturach i rentach i przyjęcie, że prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy skarżącej nie przysługuje, mimo że nie jest ona w stanie fizycznie realizować żadnej z dotychczasowych prac - z uwagi na skumulowane przyczyny zdrowotne - zarówno somatyczne jak i psychologiczne łącznie,

4) art. 316 k.p.c. przez błędne przyjęcie przez Sąd drugiej instancji, że okoliczności dotyczące pogorszenia się w znaczny sposób stanu zdrowia skarżącej w czasie trwania postępowania nie stanowi stanu faktycznego podlegającego ocenie i weryfikacji przez sąd, a to z uwagi na jego ujawnienie już po zakończeniu postępowania administracyjnego w sprawie; Sąd drugiej instancji przyjął również, że jego kompetencja ogranicza się do zbadania legalności i prawidłowości postępowania administracyjnego w przedmiocie niezdolności do pracy.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i jego zmianę przez uwzględnienie jej wniosku o orzeczenie całkowitej niezdolności do pracy, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi temu samemu lub równorzędnemu.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadniony został występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego dotyczącego wykładni prawa materialnego, a to „usunięcia rozbieżności w wykładni sądów w zakresie stanu zdrowia w chwili zamknięcia rozprawy, gdy przedmiotem orzekania jest ustalenie stopnia niezdolności do pracy wnioskodawcy w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych - zwłaszcza, gdy przed zamknięciem rozprawy pojawiają się poważne wątpliwości, że stan zdrowia wnioskodawcy uległ znacznemu pogorszeniu”.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniosł „o oddalenie kasacji jako oczywiście bezzasadnej” i zasądzenie od skarżącej kosztów postępowania według norm prawem przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Ponadto zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wobec tego wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym powyżej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Nie w każdej zatem sprawie, nawet w takiej, w której rozstrzygnięcie oparte jest na błędnej subsumpcji czy wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Podkreślenia wymaga, że Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie jest jego rolą korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa w każdej indywidualnej sprawie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2016 r., V CSK 143/16, LEX nr 2135552; z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, LEX nr 2069457; z dnia 1 grudnia 2015 r., I PK 71/15, LEX nr 2021944).

Wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na przesłance występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.).

Dla przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w związku z występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego konieczne jest przedstawienie problemu o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygniętego w dotychczasowym orzecznictwie i wymagającego pogłębionej wykładni. Wskazanie na zagadnienie

prawne uzasadniające wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez jego sformułowanie jako problemu prawnego wymagającego rozstrzygnięcia, określenie przepisów prawa, w związku z którymi powstało i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do rozważenia, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51; z dnia 10 stycznia 2012 r., I UK 305/11, LEX nr 1215784; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 10 września 2014 r., I CSK 729/13, LEX nr 1532950; z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, LEX nr 1622307; z dnia 14 kwietnia 2015 r., II PK 217/14, LEX nr 678073; z dnia 28 października 2015 r., I PK 17/15, LEX nr 2021940; z dnia 14 stycznia 2016 r., II CSK 382/15, LEX nr 2090999). Jednocześnie zagadnienie prawne powinno być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571). Chodzi więc o problem, którego wyjaśnienie byłoby konieczne dla rozstrzygnięcia danej sprawy, a więc pozostający w związku z podstawami skargi oraz z wiążącym Sąd Najwyższy, a ustalonym przez sąd drugiej instancji, stanem faktycznym sprawy (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), i także w związku z podstawą prawną stanowiącą podstawę wydania zaskarżonego wyroku. Musi więc ono pozostawać w związku ze sprawą (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13, LEX nr 1375467; z dnia 26 stycznia 2012 r., I PK 124/11, LEX nr 1215465; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 293/11, LEX nr 1214577; z dnia 24 lutego 2005 r., III PK 6/05, LEX nr 513003). Ponadto twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467 czy z

dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468). W konsekwencji nie można uznać, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeśli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii przedstawianej w skardze kasacyjnej i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP - wkładka 2003 nr 13, poz. 5; z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467; z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468; z dnia 19 stycznia 2012 r., I UK 328/11, LEX nr 1215423; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578; z dnia 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14, LEX nr 1652383; z dnia 17 marca 2015 r., I PK 4/15, LEX nr 1661934).

Mając powyższe na uwadze wskazać należy, że w skardze brak istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 k.p.c. W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że w postępowaniu sądowym w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, które ma charakter odwoławczy i kontrolny, postępowanie dowodowe ogranicza się do sprawdzenia zgodności z prawem decyzji wydanej przez organ rentowy. Badanie takie jest możliwe tylko przy uwzględnieniu stanu faktycznego i prawnego istniejącego w chwili wydania decyzji, a więc w chwili ustalania prawa do świadczenia przez organ rentowy (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 10 marca 1998 r., II UKN 555/97, OSNAPIUS 1999 nr 5, poz. 181; z dnia 3 grudnia 1998 r., II UKN 341/98, OSNAPIUS 2000 nr 2, poz. 72; z dnia 20 maja 2004 r., II UK 395/03, OSNP 2005 nr 3, poz. 43; z dnia 12 stycznia 2005 r., I UK 93/04, OSNP 2005 nr 16, poz. 254; z dnia 25 stycznia 2005 r., I UK 152/04, OSNP 2005 nr 17, poz. 273; z dnia 16 maja 2008 r., I UK 385/07, OSNP 2009 nr 17-18, poz. 240; z dnia 12 stycznia 2012 r., II UK 79/11, LEX nr 1130387; z dnia 6 lutego 2013 r., I UK 485/12, LEX nr 1360193; z dnia 4 października 2013 r., I UK 55/13, LEX nr 1463840; z dnia 9 października 2014 r., II UK 11/14, LEX nr 1545033 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2009 r., I UK 292/08, LEX nr 736716 czy z dnia 12 listopada 2013 r., I UK 249/13, LEX nr 1555168).

W konsekwencji, ujawniona w trakcie postępowania sądowego zmiana stanu zdrowia ubezpieczonego, stanowiąca przesłankę niezdolności do pracy

warunkująca prawo do renty, nie może być uwzględniona, jako prowadząca do uznania kontrolowanej decyzji za wadliwą i do jej zmiany. W wyroku z dnia 18 grudnia 2014 r., II UK 96/14 (LEX nr 1642878), Sąd Najwyższy uwypuklił, że gdy nowe okoliczności, dotyczące stanu zdrowia, zostaną podniesione dopiero w postępowaniu apelacyjnym, to sąd drugiej instancji także w żadnym razie nie może ich uznać za podstawę wyrokowania, ponieważ pogorszenie stanu zdrowia ubezpieczonego po wydaniu wyroku przez sąd pierwszej instancji nie uzasadnia zmiany decyzji organu rentowego. Nowe okoliczności, dotyczące stanu zdrowia, które ujawnią się po wydaniu wyroku przez sąd pierwszej instancji mogą stanowić podstawę do złożenia w ogranie rentowym nowego wniosku o rentę. Istotą obowiązującego wzorca postępowania jest bowiem wyeliminowanie sytuacji, w których ubezpieczony powołuje się na nowe okoliczności dotyczące stanu jego zdrowia, które nie były znane lekarzom organu rentowego ani organowi rentowemu w dacie decyzji (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 5 kwietnia 2007 r., I UK 316/06, OSNP 2008 nr 13-14, poz. 199; z dnia 4 lipca 2007 r., II UK 280/06, OSNP 2008 nr 17-18, poz. 260; z dnia 16 maja 2008 r., I UK 385/07, OSNP 2009 nr 17-18, poz. 240; z dnia 11 maja 2012 r., I UK 411/11, LEX nr 1214553 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2013 r., III UK 147/12, LEX nr 1619190). Utrwalony jest zatem pogląd, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych sąd ocenia legalność decyzji rentowej według stanu rzeczy w chwili jej wydania. Jedynie, gdy przesłanka prawa do renty dotycząca wymaganego stażu ubezpieczeniowego spełni się w sposób pewny po wydaniu zaskarżonej decyzji, sąd może przyznać ubezpieczonemu świadczenie, biorąc za podstawę przepis art. 316 § 1 k.p.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 sierpnia 2007 r., II UK 25/07, OSNP 2008 nr 19-20, poz. 293 czy z dnia 1 grudnia 2016 r., I UK 416/15, LEX nr 2238246). Wobec powyższego prawidłowo przyjął Sąd Apelacyjny, że przedłożone przez skarżącą w postępowaniu apelacyjnym zaświadczenie z Poradni Neurochirurgicznej z dnia 19 października 2016 r., świadczące o pogorszeniu stanu jej zdrowia nie mogło zostać uwzględnione przy ocenie legalności decyzji organu rentowego z dnia 9 lipca 2014 r. W wyroku z dnia 8 marca 2016 r., II UK 148/15 (LEX nr 2288933), Sąd Najwyższy mają na uwadze powołane powyżej orzeczenia wskazał, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych nie jest możliwe

powoływanie się w postępowaniu apelacyjnym na nowe okoliczności dotyczące stwierdzenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji (nowe fakty i dowody, np. pogorszenie stanu zdrowia), które powstały po wydaniu wyroku przez sąd pierwszej instancji. Takie okoliczności (dowody) sąd drugiej instancji może pominąć.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego na podstawie art. 102 k.p.c. z uwagi na sytuację majątkową skarżącej, zaś o wynagrodzeniu pełnomocnika z urzędu na podstawie § 4 ust. 1, § 15 ust. 2, § 16 ust. 4 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2016 r., poz. 1714).